

ընեներն ալ երեսի վրայ չեն մնար :  
 Ինչ և իցէ , աս բանիս բուն պատ-  
 ճառը յայտնի չէ : Ինքը իր հաւկիթը  
 դաշտի մէջ եզնալեզու՝ ըսուած խո-  
 տին վրայ կածէ , ետքը հաւկիթը  
 խոտով մէկտեղ բերնին մէջ կըսա-  
 չէ , ու կըտանի իրմէ պզտիկ թըռ-  
 չունի մը բոյնը կըձգէ : Ուրիշ վար-  
 պետութիւն մըն ալ ունի որ ուրիշ  
 թռչուններուն բոյները կըբանայ , որ-  
 չափ ալ ծածուկ ըլլան , ու իրեն հաւ-  
 կիթը մէջը կըձգէ . միայն կընայի որ  
 թռչունի համար պատրաստած գոնէ  
 մէկ հաւկիթ մը ըլլայ անոնց մէջ . որ-  
 պէս զի իրեն հաւկիթն ալ անոնց հետ  
 խառնուի . շատ անգամ անգթութիւն  
 ալ կընէ , որ ուրիշներ բոյնէն դուրս  
 կըձգէ կամ կըկոտրէ որ իրեններուն  
 տեղ ըլլայ : Աբանչելի բան է որ բոյ-  
 նին տէրը առանց խտրութեան իբր  
 թէ իրեն ածած հաւկիթն է՝ կկուլն  
 հաւկիթին վրայ ալ կընստի , ու ձա-  
 գը ելլելէն ետքն ալ սիրով կըկե-  
 րակրէ , ու վրան ամէն հոգ կըտանի  
 իրեն ձագին պէս . բայց ցաւալին աս է  
 որ կկուլն ձագը իրաւցընէ խորթ զաւ-  
 կի մը պէս աս երախտեացը փոխարէն  
 կըսկսի ապերախտութիւնը ցուցընել  
 զինքը պահողին դէմ . քանի որ բոյնին  
 մէջն է՝ միշտ մէկալ ձագերուն հետ  
 կըկուլի , ու զիրենք անհանգիստ կը-  
 նէ կերակրի համար . և ինքը մար-  
 մնով մեծղի ու որկրամոլ ըլլալով՝  
 միշտ կոկորդը բացած կըճըւճըւայ ,  
 բոյնն ալ իրեն համար նեղ գալուն՝  
 բոյնին էն տակը կիջնայ ու վրայի ե-  
 ղած ձագերը թռկերովը վեր վեր հը-  
 րելով՝ կամաց կամաց դուրս կըձգէ ,  
 ինչուան որ բոլոր բոյնը մինակ իրեն  
 սեպհականէ . ուստի կկուլն հաւկի-  
 թը ուրիշ խեղճ թռչուններուն մեծ  
 պատիժ մըն է , որ ամէն նեղութիւն  
 քաշելէն ետքը՝ անոր պատճառաւ ի-  
 րենց ձագերէն ալ կըզրկուին :

Հոս դրած պատկերնիս տաճկերէն  
 կիտի ըսուած սիրուն թռչնիկին բոյնն

է . մէջի ձագերուն խոշորն ալ կկուլի  
 ձագ է որ մէկալներուն բաժինը ա-  
 նոնց մօրը բերնէն կուզէ առնել :

## ՏԵՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

### ԱՌՈՒԵՍՑ

#### ԼՂԱԿԻ ՆԻՆԵՆԻ ԿԵՐԱՐ :

ԼՂԱԿԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ արհեստը  
 դիպուածով մը գտնուած է կըսեն  
 փիւնիկեցւոց ձեռքովը՝ Վրիստոսէ  
 գրեթէ 1000 տարի առաջ : ԼՂա-  
 ները ապակի՝ շինելը դժուար ըլլա-  
 լով՝ գործածութիւնը քիչ է եղեր .  
 բայց ետքէն շինելու կերպը դիւրա-  
 նալով՝ գործածութիւնն ալ աւել-  
 ցաւ , այնչափ որ Եւրոպայի էն աղ-  
 քատ գեղացիին ու հացի կարօտ մար-  
 դուն ալ տանը պատուհանները ա-  
 պակի են . ասոր ներհակ՝ ԼՂիայի ու  
 ԼՂիկի մէջ ռամիկ ժողովրդէն զատ՝  
 նաև միջակ մարդիկ անանկ տներու  
 մէջ կըբնակին , որոնց պատուհաննե-  
 րը ապակիի տեղ կամ թղթով կամ մա-  
 գաղաթով և կամ լաթով պատած են ,  
 ջրի ամաննին հողէ , պնակնին ալ կամ  
 լոկ հողէ և կամ փայտէ , ան ալ անա-  
 րուեստ կերպով շինած : ԼՂ խեղճու-  
 թեան պատճառը կամ ապակագոր-  
 ծութիւն չգիտնալն է , և կամ դը-  
 ժուար բան կարծելը , ու ասանկ հար-  
 կաւոր բանը չծաղկեցնելը : Ա՛նք  
 հոս ծանուցանենք էն գործածական  
 ապակիին բաղադրութիւնը , ու շինե-  
 լուն կերպն ալ պարզ բացատրենք :

ԼՂակիին գլխաւոր նիւթն է գայ-  
 լախազ ըսուած հասարակ քարը : Այլ-  
 լախազի աւազը՝ դիւրաւ ապակի կը-  
 դառնայ թէ որ քիչ մը սոստա կամ փո-

1 ճաճ :

2 Գայլախազ քարը ( լափափ Խաւը ) դիւրաւ  
 կըփշիւ ու փոշի կըդառնայ՝ թէ որ սաստիկ կրա-  
 կի մէջ տաքցընէ՜ք ետքը յանկարծ պաղ ջրի մէջ  
 ձգես :

Թաս՝ խառնես մէջը ու սաստիկ կը-  
րակով տաքցնես :

Պատուհանի անցքներու, ջրի շիշ  
ու գաւաթ շինելու ճերմակ ու թափ-  
անցիկ ապակիին բաղադրութիւնն է

100 մաս գայլախազի աւազ .

35, 40 կաւիճ՝<sup>2</sup> .

35, 40 ածխուտ սոտա չոր .

180 ապակիի մանրուք :

Ըծխուտ սոտային տեղը կրնայ գործ-  
ածուիլ նաեւ ծծմբուտ սոտա, որ  
աւելի կը դիւրացնէ գայլախազին հա-  
լումը . ասոր բաղադրութեան չափն է

100 մաս գայլախազի աւազ .

44 ծծմբուտ սոտա .

6 ածուխի փոշի .

6 մարած կիր .

20, 100 ապակիի մանրուք .

Ընիւթերը իրարու հետ խառնելէն  
ետքը պէտք է բոլորը մէկէն մեծկակ  
քուրայով՝ կրակի վրայ դնել որ հա-  
լին . երբեմն փուռին պակասութենէն  
թէ որ հալումը ուշանայ, պէտք է կը-  
րակը սաստկացնել :

Պատահանի ապակի շինելու Գործողու-  
թիւնը : Ըպակիին նիւթը հալեցնե-  
լէն ետքը՝ գործաւորը երկու կանգ-  
նաչափ երկայնութեամբ ու մէկ մա-  
տի հաստութեամբ երկրթէ եղէգ մը  
ունենալով, անոր մէկ ծայրը հալած  
ապակիին մէջ կը թափէ՝ քիչ մը ա-  
պակի կառնէ, ու քիչ մը ատեն եղէ-  
գը կը պտրտցնէ որ հալած ապակին  
եղէգին վրայ պլուսի ու չվազէ . ետքը  
նոյն ճաթը նորէն թաթիւնով մեծ-  
կակ կտոր մըն ալ կառնէ ու եղէգը  
հորիզոնական (պառկած) դրքով բըռ-  
նած կը գլորտրկէ շիտակ փայտի կամ  
քարի մը վրայ՝ քանի որ ապակին պա-  
ղած ու կարծրացած չէ : Ետքը նորէն  
փռան մէջ խոթելով ու հանելով այն-  
պէս կը բռնէ եղէգը որ ապակի ունե-  
ցող ծայրը ոտքին դին իյնայ, մէկալ  
ծայրը դէպ 'ի վեր . աս գիրքով բըռ-

նած՝ եղէգին ծայրէն փչելուն պէս՝  
ան կտոր ապակին կուռի ու իր ծան-  
րութեամբը դէպ 'ի վար կըրկըննայ :  
Ընկէ ետքը նոյն եղէգը ձեռքին վը-  
րայ պարսատիկ՝ շարժելու պէս կը-  
դարձնէ, որպէս զի աւելի երկըննայ .  
ասով ապակին քիչ մը կը պաղի և  
կարծրանալու վրայ կը լլայ . անոր  
համար եղէգին վերի ծակը մեծ մա-  
տով կը դոցէ ու նորէն փուռը կը խոթէ,  
որպէս զի շիշին մէջի ոգը ընդարձա-  
կուելով շիշը աւելի ուռեցնէ : Եր-  
ջապէս այնչափ անգամ կրակի կը ցու-  
ցնէ ապակին, որչափ որ կը տեսնէ  
թէ պաղելու վրայ է : Եւ ամէն ան-  
գամ փուռէն հանելուն՝ նորէն նորէն  
կը փչէ ու ձեռքին վրայ կը պտրտցը-  
նէ, ինչուան որ ապակիին զանգուա-  
ծը ամէն դին միակերպ տարածուի ու  
բարակնայ գլանաձև շիշի ձևով :

Ը գործողութիւնն ալ լմըննալէն  
ետքը, քանի որ ապակին կարմիր է՝ գոր-  
ծաւորը զարմանալի արագութեամբ  
ան գլանաձև շիշին ծայրը կը ծակէ  
ու երկրթէ ունեւիքով մը ծակը կը-  
լայնցնէ գլանին հաստութեանը հա-  
ւասար : Ընկէ ետքը ապակին կէս մը  
պաղած ըլլալով, վերէն վար դէպ 'ի  
երկայնքը տաքցուցած գաւազանովը  
կը գծէ . ապակին պաղելուն պէս՝  
նոյն գծին շտկութեամբ կը ճաթի .  
ետեւ կամացուկ մը յենարանի մը  
վրայ կը կընթերցնէ, և եղէգին  
հետ կալած կտորին վրայ քիչ մը պաղ  
ջուր կաթեցնելուն պէս՝ մէկէն կը-  
կտորի ու եղէգէն կը բաժնուի : Ը  
ալ լմըննալէն ետեւ շիշը կը տանի քո-  
վի փռան մէջ կը տեղաւորցնէ . աս  
փռան յատակը շիտակ պէտք է ըլլայ  
ու տաքութիւնը չափաւոր . երբոր  
գլանաձև շիշը հոն կը մտնէ՝ մէկէն  
կը կակըղնայ կը բացուի ու թերթ մը  
թուղթի պէս կը տարածուի . ասան-  
կով կը լլայ պատուհանի ապակի : Ըն-  
կէ ալ կանցնէ քովի փուռը որ ա-  
ւելի քիչ տաքութիւն ունենալով ա-

1 Սոտային ու փոթասին ինչ ըլլալը տես յա-  
ջորդ թուին մէջ :

2 Դէպէս :

3 Փոթա :

1 Ստի :

պակին կամաց կամաց կըպաղի. վասն զի ապակին շուտ մը պաղեցընես նէ բեկանուտ կըլլայ, ու քիչ մը ցուրտէն մէկէն կըկտորտի. իսկ կամաց կամաց պաղելով շատ աւելի դիմացկուն կըլլայ: Եւ որ համար առջի ատենի ապակադործները ապակին աստիճանաբար պաղեցընելուն հնարքը չգիտնալուն, իրենց շինած ապակիներն ալ բեկանուտ կըլլային:

Եւ զայն կերպով կըշինուի պատուհաններու ապակին. որ էն դիւրին ու օգտակար կերպն է: Եւ կերպով պատուհանի ապակի շինելը գաղղիացիք գտան և աւելի իրենք կըգործածեն: Իսկ անգղիացիք հալած ապակին ճախարակի կեդրոնը կըդնեն ու սաստիկ արագութեամբ կըպտըտցընեն ճախարակը, ասով ապակէ խմորը կըբացուի անուշ ձևով ու կըբարակնայ. որն որ գործաւորները կըկտրտեն և ուղածնուն պէս կըձևեն:

Սբի շիշ ու գաւաթ շինելու գործողութիւնը: Եւ որն շինելուն կերպը վերի ըսածնուս պէս է, աս տարբերութիւն որ եղէգին ծայրը առնուած ապակին այնչափ պիտի ըլլայ՝ ուսկից կարենայ մէկ ամբողջ շիշ մը կամ գաւաթ մը ելլել: Եւ արձընէն ու փշելնոյն կերպով է, միայն թէ գործաւորը ջէռքը երկրթէ կարճ ու կեռ ունենիք մը ունենալով, անով ուղած ձևը կուտայ փշուած ապակիին՝ քանի որ տաք է. զոր օրինակ, առաջ կըձևացընէ շիշին տակը, ետքը փորը, վիզը. ետքն ալ քիչ մը պաղեցընելով կըզարնէ եղէգը կըփրցընէ շիշին բերնէն, ու շուտ մը կըկպցընէ անոր տակէն ու բերանը կըձևացընէ: Եւ կերպով գաւաթն ալ շինելէն ետքը կըտանի ասոնք ալ չափաւոր տաքութիւն ունեցող փռան մը մէջ կըդնէ, որ կամաց կամաց պաղելով դիմացկուն ըլլան:

Եւ զայն է ապակադործութեան արուեստը: Եւ այց հիմակուան ժամանակս շատ ծաղկած ըլլալով աս արուեստը, այլ և այլ տեսակ ապակիներ ալ գտնուած են, ամէնուն ալ

բաղադրութիւն իրարմէ տարբեր. մենք հոս դնենք միայն մէկ քանի տեսակ ապակիներուն բաղադրութիւնը:

Եւ Եւրոպայի ապակի: Եւ որ բաղադրութիւնն է 45 լիտր գայլախազ, 30 լիտր փոթաս, 3 լիտր ածուխի փոշի: Եւ բաղադրութիւն ապակին այնչափ թոյլ կըլլայ, որ եռացած ջրի մէջ կըհալի:

Փիւնիկէն, կամ Պիւնիկէնի ապակի: Եւ ապակին ամենեւին գոյն չունենար, հապա մաքուր ու ամենապայծառ կըլլայ: Եւ բաղադրութիւնն է 100 մաս գայլախազի աւազ՝ որ մաքրած ըլլայ քլորեան թթուութեամբ՝ 60 մաս ածխուտ փոթաս մաքրած, ու 16 մաս ածխուտ կիր ամենաձերմակ. պէտք է ասոնք բարակ ծեծել, իրարու խառնել ու կրակի վրայ հալեցընել:

Փիւնիկէն, Եւ բաղադրութիւնը կըրենայ թէ 300 մաքուր գայլախազի փոշի է, 300 նոթ, 150 փոթաս, 10 աղբորակ, քիչ մըն ալ մանկանէզ: Եւ սոր չափը ամէն տեղ միակերպ չէ. վաւըն զի անգղիացիք գաղղիացիք և գերմանացիք այլ և այլ չափ ունին:

Եւ Եւրոպայի: Եւ բաղադրութիւնն է 300 մաս մաքուր գայլախազ, 200 մաս նոթ, 90 մաս ածխուտ փոթաս: Եւ որ սաստիկ կրակով աս բաղադրութիւնը չհալի, ան ատեն մէջը քիչ մը բորակ խառնելու է որ դիւրահալ ըլլայ:

Եւ ապակի: Եւ բաղադրութեան չափն է 100 մաս դեղին աւազ. 200 մաս աղտոտ սոտա. 50 մաս հասարակ նոր մոխիր. 100 մաս կիր կամ սև պոփոք մանրուք:

Եւ սոնցմէ զատ կան այլևայլ բաղադրութիւններ ալ ապակիները զանազան գունով ներկելու, ուլունք ու սուտ գոհարներ շինելու, աստեղաբար, յախճապակ, բաղադրելու ևն. որոնց վրայ ուրիշ անգամ կըխօսինք:

1 Գլ. Acide chlorique, որ գործատանց մէջ շատ կըգործածուի մաքրելու ու ձերմեցընելու:

2 Սիւլիւրէն:

5 Պոլսոն-գ:

3 Կիւլիւրէն:

6 Եւրոպայի:

4 Պիւնիկէն:

7 Փոփոք-բի: